

Bəhruz Eyvazov
Neyrocərrah

Neyrocərrah Bəhruz Eyvazov: İcbari tibbi sığortanın tətbiqi osteoporozlu xəstələrin erkən mərhələdə aşkarlanmasını asanlaşdırdı

Hər il 20 oktyabr tarixində Dünya Səhiyyə Təşkilatının təşəbbüsü ilə profilaktika, diaqnostika və metabolik sümük xəstəliklərinin müalicəsi haqqında cəmiyyəti məlumatlandırmaq məqsədi ilə Ümumdünya Osteoporozla Mübarizə Günü kimi qeyd edilir. Osteoporoz - hər hansı metabolik dəyişiklikdən və ya yaşla əlaqədar olaraq sümüklərdə mineralların azalması nəticəsində sümüklərin kövrəkləşməsi ilə müşahidə olunan xəstəlikdir.

Əsrin xəstəliyi olan osteoporozla mübarizənin əhəmiyyətini nəzərə alaraq icbari tibbi sığortanın Xidmətlər Zərfində bu xəstəliyin profilaktikası, diaqnostikası və müalicəsinə xüsusi diqqət ayrılıb. Qanda kalsium və vitamin D səviyyəsinin ölçülməsi, densitometriya, rentgenoqrafiya, MRT, vertebroplastika və endoprotez əməliyyatları daxil olmaqla xəstəliyin müayinə və müalicəsi ilə bağlı 100-dən artıq tibbi xidmət Xidmətlər Zərfi çərçivəsində ödənişsiz həyata keçirilir.

Beynəlxalq Osteoporoz Fondunun hesablamalarına görə 2025-ci ilə qədər dünyada təxminən 500 milyon insan osteoporozdan əziyyət çəkəcək. Bütün dünyada olduğu kimi ölkəmizdə də bu xəstəlikdən əziyyət çəkən yaşlı insanların sayı artmaqdadır. Neyrocərrahlıq Xəstəxanasının neyrocərrahı Bəhruz Eyvazov osteoporozun yaranmasının səbəblərindən biri kimi sümüklərdə mineralların çatışmazlığını qeyd edir:

“Qapalı şəraitdə işləyən insanların artması ilə əlaqədar son vaxtlar bütün dünyada olduğu kimi ölkəmizdə də bu xəstəlikdən əziyyət çəkən insanlara daha çox rast gəlinir. Bunun da səbəbi günəş şüasının az qəbulu və vitamin D çatışmazlığı ilə

bağlıdır. Sümük toxuması sıxlığının azalmasının qarşısını almaq üçün kalsium və müxtəlif vitaminlər daxil olmaqla sümük sağlamlığı üçün faydalı olan mineralların qəbulu vacibdir. Həmçinin sağlam qidalanma və müntəzəm fiziki aktivlik sümüklərin möhkəmlənməsinə müsbət təsir göstərir”.

Bəhruz Eyvazovun sözlərinə görə osteoporoz xəstəliyi daha çox yaşlı insanlar arasında müşahidə olunur. Metabolik dəyişikliklər və qalxanabənzər ətraf vəzilərin hormonlarında pozğunluq yaranıqda isə cavan yaşlı insanlarda da rast gəlinə bilər.

Risk qrupuna əsasən yaşı 50-dən yuxarı insanlar daxildir. Kişilər qadınlara nisbətən osteoporozdan bir az daha az əziyyət çəkirlər, bununla belə onlar arasında da bu yayılmış bir xəstəlikdir.

Risk faktorları:

Qadınlarda:

✓ Erkən menopauza (45 yaşdan əvvəl). Sağlam sümüklər üçün estrogen hormonu vacibdir. Menopauzadan sonra bu hormon aşağı düşdü-yündən sümük kütləsi azalır və sümük kövrəkliyi yaranır.

✓ 45 yaşdan əvvəl histerektomiya (uşaqlığın çıxarılması), xüsusən yumurtalıqlarla birlikdə çıxarılanda.

✓ Aşırı dərəcədə fiziki aktivlik və ya pəhriz saxlamaq nəticəsində 6 aydan çox müddət ərzində menstruasiyanın olmaması.

Kişilərdə:

✓ Testestoron çatışmazlığı

✓ Kortikosteroidlər kimi bəzi dərman vasitələrinin qəbulu

✓ Alkoqollu içkilərin həddən ziyadə istifadəsi

Osteoporoz riskini və sümük sınığını artıran digər faktorlar

✓ Genetik meyil. Xəstəliyin ailə tarixçəsi

✓ Valideynlərdən birində osteoporoz səbəbi ilə omba sınığının olması

✓ Aşağı çəki - Bədən kütləsi indeksinin 19 kq/m²-dən az olması

✓ Artrid və astma kimi xəstəliklərin müalicəsi üçün yüksək dozada steroidlərdən uzunmüddətli istifadə

✓ Anoreksiya və ya bulimiya kimi qidalanma pozuntuları

✓ Alkoqol və tütündən həddindən ziyadə istifadə

✓ Revmatoid artrid

✓ Hemodializ alan xəstələr (bu xəstələrdə kalsium qandan yuyulur)

Bəhrüz Eyvazov risk qrupuna daxil olan insanlara vaxtaşırı laborator müayinələrdən keçməyi tövsiyə edir:

“Risk qrupuna daxil olan xəstələri ilkin olaraq araşdırmaq lazımdır. Qanda kalsium və vitamin D səviyyəsi mütləq olaraq yoxlanılmalıdır. Profilaktika üçün vaxtaşırı kalsium və D3 vitaminini birlikdə qəbul etmək məsləhət görülür. Uzun müddət steroid qəbul edən revmatoid poliartrit xəstələri və ya bir neçə dəfə hemodializ alan xəstələr profilaktika üçün mütləq kalsium preparatını qəbul etməlidirlər. Osteoporozun diaqnostikası üçün ilkin olaraq qanda kalsium və D3 vitamininin səviyyəsi təyin olunur. Bundan sonra isə sümüklərin mineral sıxlığının ölçülməsi üçün - densitometriya adlı müayinə üsulundan istifadə olunur. Bundan başqa kompüter tomoqrafiyası (KT) və ya maqnit rezonans Tomoqrafiya (MRT) müayinəsi ilə sümüklərdə olan osteoporotik dəyişiklikləri görmək mümkündür”.

Profilaktik məqsədlə müayinə və müalicə almadıqda risk qrupuna daxil olan xəstələrdə yüngül bir yıxılmalar ciddi və təkrarlanan sınıqlara səbəb ola bilər. Bəhrüz Eyvazov bu kimi halların baş verməməsi üçün belə xəstələrə profilaktik tədbirlər görməyi tövsiyə edir:

“Osteoporoz xəstəliyi erkən müayinələr zamanı və ya hansısa bir nahiyədə sümük toxumasında sınıq baş verdikdə aşkarlanır. Osteoporozlu xəstələrdə ən çox sınıq rast gəlinən bölgələrdən biri onurğa sınıqlarıdır. Bu daha çox fəqərə sümüklərində, ən çox isə döş və bel nahiyəsinin birləşdiyi yerlərdə, yəni 11 və 12-ci döş fəqərəsinin 1 və 2-ci bel fəqərələrində özünü büruzə verir. Yaşlı insanlarda sınıqlar zamanı müəyyən bir nahiyədə sümük bitdikdə, belə sınıqlar digər nahiyələrdə baş verə bilər. Bu səbəbdən bu insanlar erkən müayinə və müalicədən keçməlidirlər. Bəzən profilaktika çərçivəsində belə xəstələrə yüngül idman hərəkətləri ilə başlayan davamlı fiziki aktivlik məsləhət görülür ki, əzələ kütləsi artsin. İsti fəsillərdə səhər vaxtı və ya saat 5-dən sonra günəş şüaları qəbul etmələri də məqsədəuyğundur.

Mütəxəssislər hesab edirlər ki, osteoporozun profilaktikasına uşaqlıq dövründən başlanılmalıdır. Sümüklərin möhkəmlənməsində düzgün qidalanmanın, fiziki fəallığın böyük rolu olduğu üçün sümüklərin tam formalaşması üçün kifayət qədər kalsium, vitamin D və zülal tərkibli qidalar qəbul olunmalıdır. Eyni zamanda uşaqlıqdan etibarən başlanan nizamlı fiziki məşqlər sümükləri gücləndirir, dayanıqlılığı və tarazlığı artırır. Bəhrüz Eyvazov bildirir ki, osteoporozlu xəstələrin sümüklərində sınıq baş verməyibsə yalnız konservativ müalicə təyin olunur. Fəqərə sınıqlarında sınıq daha çoxdursa, ağır dərəcəli sınıqlar baş veribsə cərrahi müdaxilə metodu tətbiq edilir.

“Əsasən vertebroplastika adlandırılan üsulla fəqərə cisminə xüsusi sement yeridilir. Bu sement sümüyün daxilində yüksək temperatur yaradaraq sınımış sümük parçalarını birləşdirərək xəstəni ağrıdan azad edir. Lakin bu əməliyyat növü hər fəqərəsi sınımış xəstə üçün göstəriş olmur. Bunun üçün xəstənin anamnezini, somatik və nevroloji statusunu, onurğa sütununda sagittal balansını və paravertebral əzələlərin MRT nəticəsini mütləq qaydada təhlil etmək lazımdır. Bundan başqa osteoporozlu xəstələrdə bud sümüyünün başında sınıq baş verdikdə endoprotez əməliyyatı da icra oluna bilər”.

Ölkəmizdə icbari tibbi sığorta tətbiq edildikdən sonra ambulator və stasionar tibbi xidmətlərin yaxşılaşması istiqamətində önəmli addımlar atılıb. Bəhrüz Eyvazovun sözlərinə görə, bu tədbirlər həmçinin osteoporozlu xəstələrin erkən mərhələdə aşkarlanmasına şərait yaradıb:

“Misal olaraq xəstəliyin diaqnostikası üçün istifadə olunan rentgen aparatlarının rəqəmsal rentgen aparatları ilə əvəz olunması sümük kütləsini daha dəqiq qiymətləndirməyə imkan verir. Eyni zamanda icbari tibbi sığortanın tətbiqindən sonra osteoporoz xəstəliyi üzrə müayinədən keçən xəstələrin sayı artıb. Bu da öz növbəsində xəstəliyin erkən mərhələdə aşkarlanmasını asanlaşdırır və gələcəkdə sınıqlarla fəsadlaşmanın qarşısını almış olur”.